

Referát na seminár „Činnosť cirkví a náboženských spoločností v krajskom prostredí a štátna politika starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí“

Vážený pán predsedu úradu, vážení prítomní,

dovoľte mi na úvod krátke zamyslenie sa nad tým, prečo ECAV na Slovensku sa vníma ako cirkev „národovecká“, odkiaľ sa toto národovectvo a láska k rodnému jazyku vzala a aké sú vlastne korene, z ktorých slovenský národ v moderných dejinách povstal.

Pri hľadaní odpovede na túto otázku sa treba vrátiť do najranejšieho obdobia kresťanstva, a síce k teologickej autorite apoštola Pavla, ktorý v 14. Kapitole, 19. verši svojho Prvého listu Korinským celkom jednoznačne odporúča uskutočňovať v cirkvi zásadu jazykovej zrozumiteľnosti. Apoštol Pavel píše: „... *ale v cirkvi radšej chcem prehovoriť päť slov zrozumiteľných, aby som aj iných poučil, než desaťtisíc slov nezrozumiteľným jazykom.*“

Na Písmo sväté a konkrétne na tento text sa obracal aj Konštantín Filozof, keď obhajoval v roku 867/68 v Benátkach ideu cirkevno-kresťanského jazykového pluralizmu. Konštantín tu vysvetľoval legitímnosť **slovanského jazyka** ako jazyka nielen spisovného, ale v celom rozsahu aj cirkevno-kresťanského. Obraňoval túto myšlienku proti vtedajšiemu názoru, že sú len tri jazyky, ktorými sa patrí v knihách sláviť Boha: hebrejský, grécky a latinský.

Keď o pár storočí prišiel Martin Luther s požiadavkou známou ako Sola scriptura – Jedine Písmo (jednou z troch pilierov reformácie), primárne mu v tomto „sola“ šlo o návrat k slovu Božiemu. Ale aby slovo Božie správne prehovorilo k ľuďom, ktorí ho čítajú a najmä počúvajú, musí slovo Božie hovoriť ich rečou, rečou čitateľov či poslucháčov. Tou rečou pre Luthera bola nemčina, ktorá „*k ľuďom prenikala srdcom a všetkými zmyslami a zvonila v nich*“, ako sám o dôvodoch prekladania Písma svätého napísal v roku 1530...

Keď sa myšlienky reformácie rozšírili na Slovensku, s reformáciou prišla na Slovensko aj prax kázania slova Božieho v jazyku ľudu, v jazyku, ktorému ľud rozumel. Prvú zákonodarnú synodu Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v roku 1610, ktorú do Žiliny zvolal palatín Juraj Turzo a teologicky a duchovne ju zastrelil kňaz Eliáš Láni, zvyknú historici často označovať z hľadiska budovania národnej identity Slovákov ako prvé inštitucionalizované uznanie slovenskosti prevažnej časti nášho dnešného územia v novodobých dejinách. Priznám sa, že ma trochu rozrušuje táto veta, pretože sa tu podľa môjho názoru miešajú príčiny a dôsledky. V Žiline evanjelikom šlo predovšetkým o slovo

Božie, ale tým, že v Žiline evanjelická cirkev potvrdzovala vernosť Písmu svätému v duchu jej reformačných zásad, otvorili sa brány dokorán aj čítaniu či počúvaniu Písma svätého v reči, ktorej veriaci ľud rozumel. Ak v Nemecku to bola nemčina, u nás to dlho bola silne slovakizovaná čeština.

Tu však treba zároveň poukázať aj na to, že slovenskí evanjelici nikdy neboli a ani nikdy nebudú nástrojom slovakizácie cudzích národov a národnosti. Už na Žilinskej synode sa pamätalo aj na národnostné menšiny a čoskoro po synode bolo pre maďarsky a pre nemecky hovoriacich evanjelikov v Preddunajsku umožnené zvoliť si vlastných cirkevných predstaviteľov – inšpektorov, ktorí so slovenskými superintendentmi úzko spolupracovali.

Na mnohých našich farách platilo Kollárovo, že „*nábožnosť a národnosť sú sestry*“. Veď v 18. storočí a začiatkom 19. storočia národné cítenie sa sústreďovalo takmer výlučne na evanjelických farách a školách. Svedčia o tom skutočnosti, že jasná prevaha hymnických piesní vznikla v takomto cirkevnom prostredí. Formovanie národného povedomia súviselo aj s politickými pomermi v habsburskej monarchii, ktorá svojimi zákonmi nútila evanjelikov žijúcich v Uhorsku študovať v Nemecku. V tom čase dochádzalo aj v Nemecku k zjednocovaniu kniežatstiev a k národnému uvedomovaniu, ako uvádza i Ján Kollár vo svojich spomienkach na štúdium v Jene. Nositeľom týchto ideí v čase J. W. Goetheho a F. Schillera boli študentské spolky – „buršenshafty“. Národné myšlienky sa tak udomáňovali aj medzi evanjelickou inteligenciou. Neustály maďarizačný tlak, nielen rečový, ale aj fyzický, vzbudzoval odpor k vládnucej moci a napomáhal otvoreným prejavom formou písania prosbopisov či petícií ku kráľovi, ale aj k formovaniu organizovaného odporu.

Mnohé z detí evanjelických fár – a spomeniem aspoň jedného, napríklad *Milana Rastislava Štefánika* – už v detstve vnímali túto atmosféru a hurbanovské či hodžovské myšlienky aj činy, ktoré akoby podvedome napomáhali prehľbovaniu ich národného cítenia.

Keď sa dnes odvolávame v cirkvi na tieto osobnosti národného života ale aj na ďalšie ktorými encyklopédie Slovenska prekypujú a ďaleko prevyšujú náš 7 %-ný podiel v spoločnosti, snažíme sa vracať týmto osobnostiam aj ich duchovný – náboženský rozmer, o ktorý ich sa snažilo komunistické obdobie nezmyselne obrať. Lebo bez ich viery v Boha, ich viery v Jeho slovo, by nikdy nijakého národného „buditeľstva“ na Slovensku nebolo.

Toto máme na mysli vždy a všade tam, kde aj v súčasnosti ECAV vstupuje a diskutuje na národnú či národnostnú tému. A je to jedno, či je to doma v rámci nášho Slovenska, alebo v zahraničí, všade tam, kde naši rodáci žijú. Cirkvi ide a vždy pôjde predovšetkým o šírenie zvesti slova Božieho...

To však nie je vôbec v rozpore s cieľmi a úsilím štátu a jeho politiky o Slovákov žijúcich v zahraničí. Práve naopak, ponúkame našej vláde naše know-how, ponúkame naše zázemie, našu – moderným slovníkom povedané – vybudovanú infraštruktúru vo vybudovaných a fungujúcich cirkevných zboroch, či už je to v samostatnej Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Srbsku, v Slovenskom evanjelickom luteránskom senioráte v Rumunsku, v evanjelických a. v. slovenských cirkevných zboroch v Chorvátsku či v Českej republike, v slovenskej celoštátnej pastoračnej službe v rámci Maďarskej evanjelickej cirkvi, ale aj v zámorí v Slovenskej synode Sion, v cirkevných zboroch v USA, Kanade či v Austrálii...

Naša Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku – či už s pomocou štátu alebo bez nej – je v bratsko-sesterskom spoločenstve s evanjelikmi nielen na Dolnej zemi, ale na celom svete. Vnímame všetkých slovenských evanjelikov organizovaných vo vlastných cirkevnoorganizačných jednotkách neformálne ako svoj vlastný tretí dištrikt – samozrejme, vždy pri rešpektovaní parochiálneho práva miestnych luteránskych cirkví. Generálny biskup Miloš Klátik je častým kazateľom slova Božieho aj v zahraničí, neúnavným povzbudzovateľom veriacich nielen doma, ale aj v zahraničí – či už na službách Božích, pastorálnych konferenciách, alebo na najrôznejších spomienkových podujatiach, je podporovateľom priamych partnerských vzťahoch medzi našimi cirkevnými zbormi na Slovensku a cirkevnými zbormi v zahraničí.

Ale aj naopak, predstavitelia slovenských evanjelikov v zahraničí sú častými hosťami u nás na Slovensku. Pozývaní sú ako kazatelia partnerskými cirkevnými zbormi, zúčastňujú sa ako hostia na zasadaniach našej synody, sú neodmysliteľnými spoluúčastníkmi našich cirkevných dní. A netýka sa to len predstaviteľov cirkvi a duchovných, ale naše slávnosti často oživujú vystúpenia tamojších spevokolov, detí, mládeže... Cenné a pre obe strany obohacujúce sú aj bratsko-sesterské stretnutia bežných cirkevníkov, rozhovory, výmena skúsenosti a povzbudzovanie vo viere. Navzájom sa máme čím obohatiť aj pri diakonickej práci, cirkevnom školstve či pri odborných seminároch na rôzne historické témy a podobne.

Ak sa niekde objavia nejaké problémy, vstupuje vedenie cirkvi hneď do kontaktu s miestnymi vedeniami cirkví, a ak treba, tak aj na úrovni medzinárodných inštitúcií. A musím povedať, že mnohé problémy sa podarilo riešiť. Spomeniem len dlhodobý problém ilockých evanjelikov v Chorvátsku, ktorý sa podarilo vyriešiť obojstranne záväzným právnym dokumentom – Partnerskou zmluvou s Evanjelickou cirkvou v Chorvátsku. Podobne vzťahy s maďarskými evanjelikmi sa riešia v rámci pripravovanej Partnerskej zmluvy, ktorá zahŕňa aj pastorálnu starostlivosť o národnostné menšiny v oboch

cirkvách... Nedávno sa obojstranne deklaroval aj záujem o prípravu partnerskej zmluvy medzi ECAV na Slovensku a ECAV v ČR, ktorá má svoj Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Prahe... To sú len niektoré príklady z poslednej doby...

Som presvedčený, že každé euro zo štátnej pomoci Slovákom žijúcim v zahraničí, ktoré potečie cez cirkev, sa mnohonásobne zúročí. Ďaleko viac, ako pomoc tečúca inými kanálmi...

Slovenské evanjelické cirkvi v zahraničí majú vybudované chrámy, zborové domy, objavujú sa diakonické zariadenia, školy s výučbou evanjelického náboženstva v rodnom jazyku... Všade tam je slovenčina takpovediac úradným jazykom. Naša domáca cirkev v rámci svojich možností sa snaží náboženský, a tým aj národný život podporovať bohoslužobnou literatúrou – Bibliou, spevníkmi, pašiami, funebrálmi, modlitebnými knihami, snaží sa podporovať školy učebnicami náboženskej výchovy a učebnými pomôckami, podporovať kultúrny život slovenskou literatúrou. Vynikajúcim spojivom medzi slovenskými evanjelikmi v zahraničí a materskou cirkvou je cirkevná tlač, najmä týždenník Evanjelický posol spod Tatier, ktorý sa často venuje aj našim krajanským cirkevným zborom. Boli by sme veľmi radi a s touto prosbou sme sa už na vládu v minulosti obracali, aby štát pomohol pri distribúcii týchto novín do každého cirkevného zboru v zahraničí. Priestor na vzájomné kontakty a výmenu informácií sme dali našim zahraničným slovenským evanjelikom aj na našej webovej stránke www.ecav.sk, kde bola zriadená samostatná rubrika zo života slovenských evanjelikov žijúcich v zahraničí...

Evanjelická cirkev privítala zámer prípravného výboru inštitucionalizovať slovenských evanjelikov žijúcich v zahraničí v podobe ich vlastného združenia. Tento zámer bol deklarovaný na konferenciách slovenských evanjelikov žijúcich v zahraničí v Prahe v roku 2008 a v Nadlaku v roku 2010. Evanjelická cirkev zvolala na budúci rok 26. júna až 1. júla do Novohradu (Lučenec a Veľký Krtíš) III. evanjelické cirkevné dni, ktoré budú venované práve problematike šírenia zvesti slova Božieho medzi Slovákami žijúcimi v zahraničí. V rámci týchto cirkevných slávností sa bude konať aj III. konferencia slovenských evanjelikov žijúcich v zahraničí. Očakávame, že na tejto konferencii sa schvália stanovy novozakladaného združenia. Cieľom združenia okrem iného je udržiavať úzke väzby slovenských evanjelikov a. v. v zahraničí a ich cirkevnoorganizačných jednotiek k ECAV na Slovensku; prehlbovať vzájomnú komunikáciu a spoluprácu medzi evanjelickými cirkevnými inštitúciami mimo územia Slovenskej republiky, sledovať situáciu v oblasti súčasného vyst'ahovalectva Slovákov do zahraničia a v spolupráci s ECAV na Slovensku sa snažiť im zabezpečiť duchovnú starostlivosť zakladaním nových cirkevných zborov, riešiť spôsoby ich pastorálneho zaopatrenia atď.

Svoj referát by som rád zakončil žalmom, ktorý sme si na tieto cirkevné slávnosti zvolili aj ako ústredný biblický text: „**Blahoslavený národ, ktorému Hospodin je Bohom.** Ž 33, 12a“ Verím, že slovenský národ – či už tu doma na Slovensku, alebo žijúci roztrúsený v tomto globalizovanom svete – takýmto národom aj zostane. A za to sa spoločne modlime.

Bôrik 24. 10. 2011

Ing. Dušan Vagaský
riaditeľ Generálneho biskupského úradu
ECAV na Slovensku